איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל רעיונות, עובדות והנהגות מגדולי ישראל, על מדות טובות שמביאות לאהבת חזולת הנלמדות מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת חזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402

טל: 02-5671812 **פקס:** 077-7671812 **דוא"ל:** paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכה: **יצחק בן אהרן**
כל הזכויות שמורות ל**מכון אהבת אמת**
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יא אדר א תשע"ו: הדלקת נרות: ירושלים 4:53 תל-אביב: 5:07 חיפה: 4:58 **מוצאי שבת:** ירושלים: 6:06 תל-אביב: 6:08 חיפה: 6:07 **ר"ת: 6:46**

פרשת תצוה

שמירת הלשון

לשמור פיו ולשונו מכל דיבורים אסורים כמו לשון הרע ורכילות !

נלמד, בדרך רמז, מהפסוקים: "ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת... והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו"... (פרק כח-לא,לב)

וכתב החפץ חיים (בספרו שמירת הלשון ח"ב פ"ז וכן בפי' עה"ת) שפסוקים אלו מרמזים על שמירת הלשון, לפי מה שאמרו חז"ל, שהיה המעיל מכפר על עוון לשון הרע, אמר הקב"ה יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול (ערכין טז.). הוא שנאמר "כליל תכלת" שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, ובזה יזכור שעתיד הוא להתייצב לדין לפני כסא הכבוד.

את הפסוק "והיה פי ראשו בתוכו" וגו' מבאר **הכלי יקר**: מובא בחז"ל שהקב"ה נתן אל הלשון חומה ובריח והקיפה בשני חומות של עצם ושל בשר. וע"ז נאמר "והיה פי ראשו בתוכו" וגו' כי גם הלשון צריך להיות כן, בתוך החומה הסמוכה לו שהיא העצם, וכנגד החומה של בשר דהיינו השפתיים אמר "שפה יהיה לפיו לא יקרע" - כדי שלא יקרעו שני החומות כאמור.

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל היה מעורר רבות בשיחותיו, עד כמה יש על האדם לשמור פיו ולשונו מכל דיבורים בטלים ובוודאי מדיבורים אסורים. היו שגורים בפיו מה שכתב **הרמב"ם** ב"**אגרת השמד**" (פ"א) כי "ראוי לו לאדם שיחמול על דיבורו יותר מחמלתו על ממונו".

הדיבור נחשב כלי אומנותו של האדם. כמו שכתב **רש"י** על הפסוק "ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב" (במדבר לא-ח): הוא בא על ישראל והחליף אומנותו באומנותם, שאין נושעים אלא בפיהם ועל ידי תפלה ובקשה, ובא הוא ותפס אומנותם לקללם בפיו...

הוסיף על כך **החפץ חיים** (עה"ת-מטות): כמו שכלי אומנות הם הכרחיים לעשיית מלאכה, ואי אפשר בלעדם. כך הוא האדם, עם כח הדיבור שניתן לו במתנה יכול לברוא שמים וארץ, ככתוב (ישעיה נא-טז) "ואשים דברי בפיך... לנטוע שמים וליסד ארץ". כי בדברי הקדושה שהאדם מדבר בעולם הזה, נבראים למעלה עולמות ומלאכים קדושים.

מכאן נבין עד כמה צריך האדם להשגיח שלא יקלקל את כלי אומנותו ע"י דיבורים אסורים כלשון הרע ורכילות, אלא ידבר בהם דברי תורה, תפלה ובקשה.

מובא בגמרא (סנהדרין כד.) שריש לקיש תמה על דבריו של רבי מאיר ושאל "פה קדוש איך יאמר דבר זה"? שאל על זה הגאון **רבי אהרן לייב שטיינמן** שליט"א: מדוע ריש לקיש תמה בלשון של "פה קדוש יאמר דבר זה"? הרי היה מתאים יותר לומר "גאון הגאונים איך יאמר דבר זה" או "עוקר הרי הרים איך יאמר דבר זה"?

אלא ביאר הרב שטיינמן כי "גאון הגאונים" שיטעה לומר דבר-מה, אין זה פלא שכן כל אחד עלול לטעות. אבל מי ששמר את פיו והפה שלו קדוש, אזי גם הקב"ה שומר את פיו שלא תצא מפיו כל טעות! וזה מה שהתפלא ריש לקיש: היאך יתכן שרבי מאיר ששמר את פיו בקדושה, בכל כוחו, היאך יתכן שתהיה לו כזו טעות. ולמדים אנו מכאן כוחו הגדול של שמירת הלשון מכל דיבורים בטלים וכ"ש מדיבורים אסורים שאז נשמר מלמעלה שלא יבוא לידי טעות ומכשול.

"כל מילה עלולה להאיר או להחשיך עולמות"...

מעשה במלך שביקר עם פמלייתו בארצו של קיסר הממלכה הסמוכה, והתפעל מאד מארמונו הענק, הכלול בהדרו. בנין לתפארת מרובה אגפים, צריחים ומגדלים. הורה המלך לאחד מבני פמלייתו שיצייר את תבנית הארמון, כדי שיבנה גם הוא בעיר בירתו ארמון זהה, כצלמו וכתבניתו.

טרח השר לצייר כפי שנצטוה והביאו לפני המלך. היה זה ציור קטן ככף ידו של אדם, אבל הארמון נראה בו על כל פרטיו. התבונן בו המלך, ולפתע הצביע על אחד הצריחים ושאל: "האם אין בו חלונות"?

"מיד אראה" - נענה השר. הוא רץ החוצה השקיף על הארמון, ושב אל הטרקלין ואמר: "אמנם יש בו חלון, אך זהו פרט קטן ושולי, ממש נקודה זעירה". הוא לקח עט וסימן את הנקודה הקטנה בצריח. "זהו"!

אמר לו המלך: אמנם כן, בציור זו נקודה זעירה, אבל כשהארמון יבנה, תהיה נקודה זו לחלון ענק ואין לזלזל בה"!

זהו משלו של **המגיד מדובנה**. והנמשל: הקב"ה ברא עולמות רוחניים לאין חקר בשמים, וברא כנגדם את האדם בארץ. וקבע בסדרי הבריאה, כי כל מעשה של האדם ישפיע בגבהי מרומים. וכל מילה שלו גם אם נראית קלה וזעירה - עלולה להאיר או להחשיך עולמות!

עפ"י שערי ארמון

להשתתף ולשאת בעול מצוקתן של ישראל!

נלמד מהפסוק: "ואתה תצוה את בני ישראל" (פרק כז–כ)

ויש לשאול: הרי בכל התורה כאשר פונה ה' אל משה נאמר: "וידבר ה' אל משה לאמר". גם מצות המנורה הנשנית בפרשת אמור כתובה שם בלשון הרגיל: "וידבר ה' אל משה" (ויקרא כז–ב) ומדוע, איפוא, בפרשתינו פותחת התורה את הפסוק "ואתה תצוה"?! וכן צ"ב מדוע בפרשה זו לא מוזכר שמו של משה? ומתרץ בעל הטורים: הטעם הוא משום שאמר [משה]: "מחני נא מספרך אשר כתבת" וקללת חכם אפילו על תנאי באה, ונתקיים בזה [שלא הוזכר שמו בפרשה]. עכ"ל

נמצאנו למדים עד כמה נשא משה רבינו בעול מצוקתן של ישראל, עד שהיה מוכן אף למסור נפשו למען הצלת עם ישראל. וכשביקש הקב"ה להשמיד את ישראל בעוון העגל, מסר עצמו להצילם. רואים מכאן עד היכן מגעת מסירותו של מנהיג אמיתי למען עמו.

בגלות שנחאי, בעיצומה של המלחמה הנוראה, עמד הגה"צ **רבי יחזקאל לוינשטיין** זצ"ל והביא את דברי הגמרא (שבת סז.) שאילן המשיר פירותיו מרוב שומנם וגודלם, טוענו באבנים כדי להכחיש כוחו, ומסמנו בצבע ארגמן.

מדוע עושה כן? כדי שראו אותו העוברים ויבקשו עליו רחמים, כמו המצורע שקורא על עצמו "טמא טמא" כדי שיבקשו עליו רחמים.

ויש להבין - שאל רבי יחזקאל - בשלמא המצורע, הרי נגוע הוא בנגע נורא ונטמא טומאה חמורה. והוא התנתק מביתו, כמ"ש "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו". אם כן, גם לב קשוח, לב אבן, נמס לשמע קריאתו: "טמא טמא". אבל כאן, שהעץ נתברך ורב חילו ומשיר פירותיו, מה כל כך נורא? היאך נלמד מהמצורע להתפלל עליו?

אלא מוכח מכאן שהנשיאה בעול היא כח מכוחות הנפש, ומי שאינו חש בצער הפסד ממונו המועט של בעל העץ, לא יחוש אף בצערו של המצורע המנוגע המבקש ומתחנן על צרתו.

ומה נאמר בעת כזאת - זעק רבי יחזקאל - "אשר למות למות ואשר לחרב לחרב, ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי" (ירמיה טו-ב) והמוני בית ישראל נתונים בצרה ובשביה, להרוג ולאבד למכה ולחרפה, במה נושאים אנו בעול עמם?!

גם במלחמת תשכ"ז, כשרבתה השמחה בארץ על הנצחון המהיר. אשר בששה ימים הגיעו לתעלת סואץ במערב. וכבשו את הגדה המערבית במזרח, ואת רמת הגולן בצפון, הרעים רבי יחזקאל לוינשטיין בקולו וזעק בשיחתו: נדמה לי ששכחו שאלפי יהודים [שבשדה הקרב] הם בעת צרה, ומתהלכים בפחד ואימה, ואנו רגועים ועוד שמחים.

על מה השמחה, על שהורגים גוים?! והלא יהודי אחד שקול כנגד כולם! איך לא מצטערים בצער ההרוגים והפצועים! ומבואר **ברמב"ן** (דברים כ-ד) שאין לבקש רק נצחון, אלא שלא יהיו קורבנות. כמה הצטער יהושע על מות שלושים ושש יהודים במלחמת העי!

"כיצד אוכל לישון במיטה"...

סיפר הגרש"מ יונגרמן זצ"ל כדלהלן: כאשר פרצה השריפה הגדולה בשנת תרנ"ה בעיר בריסק והרבה מבתי ישראל היו למאכולת אש, לא שקט ולא נח הגאון **רבי חיים סולובייצ'יק** זצ"ל אלא השקיע כל כוחותיו בשיקום משפחות ה"נשרפים".

כל אותם הימים שלאחר השריפה לא ישן בביתו, אלא הלך למסדרון המשופע של בית הכנסת וישן על הריצפה, וכל הפצרותיהם של בני ביתו שינוח בביתו על מיטתו לא הועילו. טענתו היתה: איך אני יכול לשכב על מיטה בזמן שכל כך הרבה יהודים אין להם קורח גג לראשם.

וכן שמעתי מפי **הרב ווסטהיים** זצ"ל, כי בזמן מלחמת העולם השניה, כאשר היה תלמיד בגייטסהעד ולמד אצל **הגרא"א דסלר** זצ"ל, ראה שאינו ישן על מיטתו, אלא היה נוסע כל הזמן מעיר לעיר באנגליה לחזק ידים רפות וברכיים כושלות, והיה מוסר שיחות לחיזוק והתעוררות, הוא תיכנן כל נסיעותיו בלילות ברכבות, ושם היה ישן על ספסל קשה.

כאשר שאלוהו על כך, השיב: כיצד אני יכול לישון במיטה, כאשר כל כך הרבה יהודים נהרגים וסובלים צרות בכל אירופה מהנאצים ימ"ש.

ממגד שמים

"את התעניות קיבלתי עלי"...

בהיות כ"ק האדמו"ר רבי מרדכי מלעכאוויטש זצ"ל אצל הרבי **רבי זושא מאניפולי** זצ"ל נוכח בעת שהגיע יהודי וביקש דרך תשובה, מתוך בכי מר ודמעות שליש.

רבי זושא לא חפץ לקבלו, ושלחו לצדיק אחר. שאל אותו, לאחר מכן, רבי מרדכי: "היתכן, מגיע יהודי לקבל דרך תשובה ומשלחים אותו"?

נענה לו רבי זושא ואמר: "כשהייתי צעיר יותר, בעת שהגיע אלי מאן דהו וביקש דרך תשובה, הורתיו לו לבצע דבר-מה פעוט, ואת התעניות קיבלתי עלי, לצום עבורו.... היום אין לי כח להתענות עוד, ולצוות על יהודי שיתענה איני יכול, לכן שלחתיו לאחר".

עפ"י מדותיו – ויזניץ תשס"ו

מיצר בצערם של ישראל

בתקופה שנערך בירושלים משפטו של הצורר הנאצי אייכמן ימ"ש, בשנת תשכ"א, ועדים ניצולי השואה סיפרו וגללו את זוועות ההשמדה והיסורים של אחינו בני ישראל. התהלך **הרב מפוניבז' – הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן** זצ"ל כל ימי המשפט בנפש סוערת, ולא היה מסוגל להרדם ולישון יותר משתי שעות ביממה מרוב הרגשתו בצערם של ישראל.

סמוך לאותו זמן, כשהתפרסמה הידיעה על שני יהודים שנתפסו בעיראק, והוצאו להורג באשמת ריגול לטובת המדינה בארץ ישראל, היה הרב מפונביז' שרוי בתענית כל אותו יום, ושכב במיטתו כואב ובוכה תמרורים ללא הפוגה.

ומספר תלמיד: "פעם אחת באישון לילה נתקף ילד שלי בן שנתיים ומחצה בדלקת התוספתן ("אפנדציט") והובהל לבית החולים כדי לנתחו בדחיפות. בצר לי התקשרתי אל בית הרב להודיעו.

אחרי הניתוח, כשהאיר היום, שבתי לבני ברק ועליתי לבית הרב כדי לבשר שהניתוח עבר בשלום ב"ה. עיניו של הרב היו אדומות מבכי. מה קרה? התברר לי, מפי הרבנית, שהרב היה ער כל אותו לילה, מאז ששוחחתי עמו בטלפון ואמר תהלים בדמעות שליש, לרפואתו של הילד.

הרב מפוניבז'

תוכחה בנועם

להוכיח את בניו ותלמידיו בנחת, בנועם ובכבוד!

נלמד מהפסוק: "כתית למאור" (פרק כז–כ)

וכתב רש"י: כתית למאור – ולא כתית למנחות. ומובא (במש"ת) בשם האדמו"ר רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל, לרמוז מהלכה זו גם לכלל היסודי האמור לענין חינוך בכלל ולענין תוכחה בפרט, שכאשר באים להוכיח ולהדריך את הזולת, יש להזהר לעשות זאת בנועם, ברכות ובאופן מכובד, כי רק בכך תושג המטרה. זהו שאמרו: "כתית" – כאשר מוכיח האדם את הזולת ומבקש לכתת את לבו, יכוון את אופן התוכחה "למאור" – כדי להורות ולהאיר לפניו את הדרך הישרה. "ולא למנחות" – אבל לא כדי להנחיתו ולהשפילו...

אחד מדרכי התוכחה המתקבלת על הלב היא שהמוכיח ישתף עצמו בעבירה שהוא מוכיחה עליה, כאילו גם בו האשמה. וממילא גם התוכחה תהא נאמרת באופן שמכוונת גם לו עצמו. שכן אם תהא גישת המוכיח כמתנשאת, שהוא עצמו נקי מכל חטא, ורק בזולתו העוון, יגרום לכך שהלה יבעט בתוכחה ויתריס לעברו של המוכיח "טול קורה מבין עיניך". ואז, לא רק שלא תתקבל התוכחה על ליבו, אלא אדרבה, היא תגרום לחטא נוסף של שנאה.

אך אם המוכיח ישתף עצמו עם זולתו, כאמור, יסיר מלבו את ההרגשה המשפילה, ויפתח לקבל את הדברים מפי אומרם. [וכמובן, הכל לפי מהות החטא המדובר].

כלל זה נרמז בלשון הפסוק "הוכח תוכיח את עמיתך" - שהתוכחה תהיה בענין שהוא "עמיתך" - שוה לך, ואינך מתנשא עליו. "ולא תשא עליו חטא" - אל תכתים בחטא רק אותו...

יתירה מזו מצינו לצדיק **רבי אלימלך מליזנסק** זצ"ל שכתב בספרו (**נועם אלימלך** - פרשת אמור): דרך הצדיק, להוכיח עצמו תמיד בכל עת, ואומר בפני בני אדם תמיד, שהוא מקולקל במעשיו, והוא פורט לפניהם חטאים שעושים אותם שאר בני אדם, ותולה הצדיק הזה בעצמו אותם חטאים, כאילו עשאם הוא. ועל ידי זה, הוא מכניס בהם יראה גדולה והם שבים מעוונותיהם.

גם הנהגה זו ניתן לרמוז בפסוק "הוכח" - תכוון קודם כל את דברי התוכחה לעצמך בלבד. וממילא, כתוצאה מכך יהיה ההמשך - "תוכיח את עמיתך". ואז: "לא תשא עליו חטא" - לא תגרום חטא של שנאה לזולתך.

ובאמת נכלל בכלל זה המעלה שהמליצו עליה חז"ל (ב"ב ס:) "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים" כפי שמספרים חז"ל בגמרא שם על רבי ינאי עיי"ש. וטעמו של דבר הוא כפי שאמר רבי טרפון בגמרא (ערכין טז:) "תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה אם אומר לו טול קיסם מבין שיניך, אמור לו טול קורה מבין עיניך". וממילא ע"י שיתקן עצמו תחילה, ובמיוחד בפני מי שמתכוון להוכיחו. יתקבלו הדברים על ליבו.

תוכחה להנות בה בני אדם...

חד בדרא היה הגאון **רבי אברהם גנחובסקי** זצ"ל בצורת התוכחה שהוכיח את זולתו, אשר לא זו בלבד שהוכיח בנעימות באופן שיתקבלו הדברים, אלא אף השאיר הרגשה טובה והנאה למקבל התוכחה. וכדוגמאות שלפנינו:

פעם נסע רבי אברהם במונית והנהג דרש בתחילת הדרך, שרוצה שלושים ש"ח על הנסיעה. רבי אברהם ידע שעל נסיעה זו לא גובים יותר מעשרים. כאשר נתן לו בסיום הנסיעה את התשלום הוסיף בזה הלשון: "דע לך שנסיעה כזו אצל נהג מונית אחר שוה עשרים ש"ח. אבל נהג מיוחד כמוך מגיע לו שלושים"...

וכשנזדמן לרבי אברהם לראות שני ילדים המכים זה את זה, היה ניגש אליהם ואומר בזה הלשון: "אתם יכולים להרביץ ובכל הכח בלי רחם, אבל כל אחד לעצמו ולא לחברו". אמרה שהיתה מפיגה מיד את המתח ומותירה בת צחוק על השפתים.

ומעשה בבחור מתלמידי הישיבה ששימש כש"ץ, והיה מתחיל את הברכה בחזרת הש"ץ לפני שכלתה אמירת ה'אמן' מפי רוב העונים על הברכה הקודמת. ניגש אליו רבי אברהם ואמר לו בזה הלשון: "יש כאלו שכאשר הם מתפללים חזרת הש"ץ הם אומרים "מגן אברהם" ומיד לאחר מכן "אתה גיבור" בלי הפסק, ואי אפשר לענות אמן. אתה בסדר אבל יש כאלו שאינם מפסיקים"... ונהנה אותו בחור מצורת התוכחה שהוכיחו רבי אברהם.

בהזדמנות אחרת כשהעיר רבי אברהם לש"ץ על ענין זה, העיר לו בזה הלשון: "אתה מתפלל כל כך יפה, אבל אינני מספיק להנות מהברכה וכבר אתם מתחילים ברכה אחרת, כדאי להמתין קצת שנענה 'אמן' ותהיה לנו הנאה מהברכה שברכתם כל כך יפה, ורק אח"כ תמשיכו לברכה הבאה"...

עפ"י אגן הסהר

תפלה על הזולת

טוב וראוי לכל אדם לשית על לבו מיצוקות בני ישראל כדי שיתפלל עליהם תמיד !

נלמד ממה שנצטווה אהרן "ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד" (פרק כח–ל)

ופירש הספורנו: כדי שיתפלל עליהם שיזכו במשפט. עכ"ל. נמצאנו למדים, שכדי להתפלל כראוי על בני ישראל, יש הכרח לשאת על הלב את צרכיהם של ישראל. יש הכרח לחוש בצערם.

פעמים רואה אדם שאין תפלתו נענית, לא על הדבר שהתפלל עליו, וגם לא על הזמן שדימה להענות בתפלתו. על ענין זה כתב הגאון **רבי יעקב ישראל קניבסקי – הסטייפלער** זצ"ל (בספרו **חיי עולם** ח"א) את הדברים הבאים:

כשמתפלל אדם על ענינים גשמיים, אינו בטוח שיתקבל תפלתו, כי לפעמים אין זה לטובתו. כגון שזה יביאנו לחטא וכו' וגם בענינים הרוחניים, אעפ"י שבקשתו ודאי לטובה, מכל מקום אינו בטוח שתתקבל תפלתו כמש"כ ב**ספר חסידים** (סימן תריב) בשם **רבי סעדיה גאון**, שבשביל שבעה דברים אין תפלתו של אדם מתקבלת. [**א)** שנגזר עליו כך. **ב)** שמתפלל בלא כוונת הלב. **ג)** השונא את התורה. **ד)** אוטם אזנו מבקשת העני. **ה)** עושק וגוזל. **ו)** המתפלל בלא נקיות טהרה. **ז)** גברו עוונותיו ואינו שב].

ומוסיף הסטייפלער: ונראה דמה שאמרו "ננעלו שערי תפלה" (ברכות לב:), היינו שאינו מובטח שהיא תענה, אבל מכל מקום תפלה מועלת, שהרי אמרו שם: אם רואה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל. וכן: כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם.

ונראה, שהוא הדין המתפלל תפלה קצרה מאד, אלא שמבקש על זה זמן רב בכל יום, שהיא בכלל המאריך בתפלתו. ואפילו אם יעברו כמה ימים ושנים אשר ידמה לו שלא הועילה תפלתו כלום, אל יניח מלהתפלל, וסוף סוף יראה בעיניו שתפלתו הועילה לו מאד.

ובעיקר מה שנדמה לו שאינו נענה בתפלתו אעפ"י שהתפלל ע"ז זמן רב, אינו נכון כלל, שהרי א"א לדעת היאך היה המצב אצלו אילו לא התפלל, דאולי היה ח"ו המצב גרוע יותר ויותר, ותפלה עשתה מחצה.

כוחה של תפילה

סיפר הגאון **רבי בצלאל זילטי** זצ"ל: "פעם אחת נכנסתי לביתו של הגאון **רבי יחזקאל אברמסקי** זצ"ל. וראיתי אותו יושב לפני גמרא פתוחה ואומר תהלים בבכיה. שאלתי אותו מה קרה? מפני מה אומר תהלים ובוכה?

"השיב לי רבי יחזקאל: אני מתפלל ובוכה כי אני רוצה להבין את דברי **הרמב"ם** שלכאורה אינם מוקשים, ובכל זאת אינני מבין. וכבר כמה פעמים קרה לי כדבר הזה, ואחרי שאמרתי תהלים זכיתי להבין"...

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

'שכר מצוה' בהאי עלמא? / הרב נפתלי וינברג

"ביקור זה 600 ₪, האם יש לכם ביטוח משלים בקופה?"

שואל הרופא בפנים חתומות.

"נהוג לתת אלף דולר" אומר השדכן, וכאן גם ביטוח משלים אין...

אין עיננו צרה לא בשכר הרופאים ולא בשכר השדכנים שעושים מלאכתם נאמנה, ויבורכו משמים על הישועה שהם משיגים לאנשים זה בגוף וזה בנפש. אך במאמר הבא נשתדל להבהיר את ההתייחסות התורנית לשכר, על מנת שנזכה "להתיישר" באורחות חיינו ככל הניתן!

נציג תחילה את "הצד השני של המטבע", ובהמשך נציע את "שביל הזהב" האפשרי בנושא לא פשוט זה.

* * *

"הרופא אסור ליטול שכר החכמה והלימוד, אבל שכר הטורח והבטלה מותר" כך פוסק **השולחן ערוך** ב"דיני הרופא" (יו"ד סי' של"ו סעי' ב') כותב על כך **הט"ז** (סק"ב) וזה לשונו: "אסור ליטול שכר החכמה... לפי שאבדת גופו היא, ורחמנא אמר (דברים כב, ב) 'וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ' – לרבות אבדת גופו, ואמרינן בעניין עשיית המצווה **מה אני בחינם אף אתם בחינם".**

ובדומה נפסק בהלכות תלמוד תורה (יו"ד סי' רמ"ו סעי' ה') שלכתחילה אסור ללמד תורה שבע"פ בשכר, אך אם אין לו במה להתפרנס נוטל "שכר בטלה".

הנקודה שניצבת מאחורי הרעיון היא שהתורה קדושה, מרוממת, ובעצם שייכת לריבונו של עולם. בטובו נתנה לנו חינם, וגם אנו מתבקשים לתתה חינם. זה גם הנימוק שמזכיר הט"ז לענין שכר הרופא (כמצוטט לעיל) כיון שהרעיון הזה מקיף את כל המצוות ולא רק את מצוות לימוד התורה. כאשר נעמיק נגלה זאת בהלכות נוספות, כמו פירות הקדושים בקדושת שביעית שאסור לסחור בהם ועוד.

* * *

הכלל של "לפום צערא אגרא" (השכר בהתאם למידת ההשקעה והצער) תקף בכל המצוות, בתורה כמו ברפואה, במילה כמו בשדכנות, בכולן יזכה האדם בשכר בהתאם למידת השקעתו. אך אנו יודעים שככלל "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", והשכר שמור לנצח לחיי העולם הבא.

וכאן ניצבת השאלה המעשית: האם כאשר ניגשים למול תינוק עושים זאת עבור המצווה ורק אגב מקבלים תשלום - כי בלאו הכי אי אפשר?

האם כאשר ניגשים לעשות שידוך עושים זאת עבור המצווה ורק אגב מקבלים תשלום - כי בלאו הכי אי אפשר?

כל אחד יודע מניסיונו שברגע שהמחשבה נתונה לכסף, תיכף מתעופף לו כל ה"לשמה" של המצווה - ואילו נעים זמירות ישראל מצווח ואומר (תהלים קמו, ב): **"אֲהַלְלָה ד' בְּחַיָּי"** - כל פרט ופרט מחיי, הכל מוקדש לכבודו יתברך. ואם אני חושב בעיקר על כסף הרי זה כבר "בשבילי" ולא "בשבילו".

איננו מלאכים, ברור. גם איננו בדרגה של דוד המלך. השאלה לְמה אנחנו כן שואפים?

* * *

סיפר לי רוקח משכונת 'שערי חסד'. לא פעם נכנס יהודי להתייעץ לגבי מחלות ותופעות, והוא תורם לו ממיטב ידיעותיו בתחום. אם לאחר מכן רוכש אצלו האיש תרופות, הוא חש החמצה ואי נעימות. הרי את הייעוץ נתן בחינם ובלב שלם, ואילו רכישת התרופות בכסף "שואבת" אליה גם את מצוות הייעוץ... הרי לנו דוגמא של אדם שלא איבד את הרגישות הנכונה!

ולתחום אחר, שדכנים עושים מלאכתם נאמנה בהקמת בתים בישראל. מדובר במצווה חשובה שניצבת ביסודות הקיום של עם ישראל, אך ככל שהיא יותר חשובה כך חבל "למכור אותה", כביכול, בכסף.

אלא מאי? השדכן השקיע זמן, כסף ומאמצים. אז בוא נעשה סדר בנושא: עד גבול מסוים כולנו נדרשים להשקיע בכל מצווה ובכל חסד, ומצוות השדכנות אף היא בכלל. היעלה על הדעת איזה שכר נצחי שמור לו לעולם הבא? עין לא ראתה!

אך כפי שאמרנו, לא כולם בדרגה זו. ניחא. ייטול השדכן את שכרו. הוא הביא ששון ושמחה לשתי משפחות בישראל - ישוש וישמח אף הוא! אך דומה שעדיין קיימת כאן הגבלה שלא ייעשה הדבר מתוך תביעה ממונית. אם המחותנים בעלי יכולת, הזכות ביד השדכן לדרוש שישלמו כמנהג המקום - אף אם לא טרח עבורם רבות. אך כאשר אין בידם לשלם על המצווה, האם נהפוך זאת לתביעה בבית דין? נקודה למחשבה.

מעשה שהיה. שדכן פלוני קיבל את ממונו כדין. נטל את מלוא הסכום ותיכף השיבו לאבי הכלה באמרו: **"וכעת אני רוצה להיות שותף במצוות הכנסת כלה"**! (עדיף היה אם יודיע מראש שאיננו נוטל כסף כדי לחסוך מהמחותן את הלחץ...)

לא כולם בדרגה זו, אך מול כולנו צריכים להתנוסס דברי הגמרא בבבא מציעא (דף ל' ע"ב): שדורשת מלשון הפסוק "וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן" (שמות יח, כ) שאמנם יש ללמוד מה **הדין,** אך מבחינה מעשית יש לנהוג **לפנים משורת הדין!**

מבצע החיבורים השני של "הליגה למלחמה בשחפת" בשיתוף "מכון אהבת אמת" יוצא לדרך

בחורי הישיבות הק' מוזמנים לשלוח חיבורים בנושא 'מניעה מעישון' – בו מתמקד המבצע הנוכחי. פרס ראשון – 1000 ₪ 4 פרסים בסך 500 ₪ 35 פרסים בסך 200 ₪

הכתובת למשלוח: 1) אצל הנציגים בישיבות 2) ת.ד. 1008, מיקוד 9100901 ירושלים 3) בפקס 02-5375618

[דרושים נציגים בישיבות הק' שירכזו את המאמרים עם מתן שכרה בצידה, נא לפנות ל-02-5380936]

תנאי המבצע: במסגרת המבצע מוזמנים בחורי ישיבות לשלוח חיבור בכתב, שיתייחס למניעת עישון. - "נמק לפי ראות עיניך מה גרוע כל כך באותה סיגריה יחידה שברגע של קלות דעת מובנסת לפה צעיר".

1) על החיבור להכיל תוכן מקורי, מעניין ומשכנע בכל סגנון שתבחר: הלכתי / אגדי / סיפורי / פובליציסטי / מוסרי / היתולי / ספרותי / מחקרי וכדו'.

2) אורך החיבור בין 500-200 מילה בכתב יד ברור וקריא (עדיף מודפס במחשב)

3) יש לציין שם, כתובת ומספר טלפון מדויקים של השולח. במידה והסיפור נסוב על אדם מסוים, יש לציין גם את פרטיו. (המעונין שפרטיו ישארו חסויים, יציין זאת במפורש)

4) על החומר להגיע לא יאוחר מראש חודש אייר תשע"ו

5) החומרים לא יוחזרו אלא יהפכו להיות רכוש 'הליגה למלחמה בשחפת ובמחלות ריאה – סניף ירושלים', ולו שמורה הזכות, לפרסמם לתועלת הציבור – ללא בקשת רשות נוספת מהשולח [אלא אם צויין אחרת] ובמידת הצורך לערוך ולעבד את החומר.

בהצלחה